

Kao i svi drugi brojevi, i ovaj donosi ocjene i prikaze domaćih i stranih knjiga i zbornika na samom kraju (436-520).

Pred sam kraj zbornika nalaze se izvještaji o znanstvenim i stručnim skupovima (521-528). Prvi navedeni skup je 44. međunarodni kulturno povijesni simpozij "Mogersdorf," održan od 1.-4. srpnja 2014. u Kőszegu, Mađarska (521-522). Sljedeći izvještaj odnosi se na "Wien. Die Perle des Reiches" Planen für Hitler, Architekturzentrum Wien, održanu u Beču od 19.3.-17.8.2015. (523-525). Zadnji prikazani skup je "Slavonske šume kroz povijest / Forests of Slavonia through history," održan u Slavonskom Brodu, Hrvatska, 1.-2.10.2015. (525-528).

Zbornik završava s tri *In Memoriam*. Prvi je djelo Inge Vilogorac Brčić *Petar Selem* (529-530). Autor drugog, *Dušan Bilandžić, hrvatski Mikojan* (531-533), je Tvrtko Jakovina. Posljednji *In Memoriam* je djelo uredništva, a posvećen je američkoj povjesničarki *Sarah A. Kent (1955.-2015.)* (534-535).

Historijski zbornik izlazi neprekidno već punih 68 godina. Kao i prethodna izdanja, donosi članke kako hrvatskih tako i stranih povjesničara. Uz znanstvene članke donosi pregršt prikaza, ocjena, izvještaja kako s međunarodnih tako i s domaćih skupova. Obuhvaća široko povijesno razdoblje te tako u ovom godištu imamo priloge od ranoga novog vijeka do suvremene povijesti. Zaključno se može reći da je to hvale vrijedan zbornik koji nastavlja svoju veliku povijesnu tradiciju.

Mario Makek

Croatia Christiana periodica. Časopis Instituta za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, god. 39, br. 75 (267 str.) – br. 76 (233 str.), Zagreb 2015.

Kako svake, tako je i 2015. godine Institut za crkvenu povijest Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu izdao dva nova broja časopisa *Croatia Christiana periodica*. U ovom, 39. godištu, u rubrici *Rasprave i priloge* nalazimo ukupno dvadeset i jedan rad s područja crkvene povijesti.

Broj 75 započinje prilogom na engleskom jeziku autorice Taisiye Belyakove pod naslovom *The role and image of the Holy Land in accounts of medieval female pilgrims* (1-15). Autorica u svojem prilogu raspravlja o doprinosu žena pri formiranju lika kasnoantičkog i srednjovjekovnog Jeruzalema, a najviše je pažnje posvećeno ulozi i slici Jeruzalema u srednjovjekovnim slavenskim hagiografskim tekstovima o ženskim hodočašćima.

O religijskim elementima koji se nalaze u dijelovima isprava obitelji Kosača upućenih Dubrovčanima piše autorica Dijana Korać u svom prilogu *Religijski elementi u ispravama Kosača upućenim Dubrovniku* (17-35). Naročito se ističe sličnost diplomatskih formula koje sadrže religijske elemente između isprava Kosača upućenih Dubrovčanima i latinskih isprava bosansko-humskih vladara i ostalih velmoža.

Diana Sorić u svom radu *Pitanje datuma rođenja hrvatskog humanista i ugarskog primasa Antuna Vrančića* (37-48) na temelju analize Vrančićeve korespondencije, neobjavljene arhivske građe i stručne analize ispravlja pogrešku datuma njegova rođenja. Antun Vrančić, poznati šibenski humanist i crkveni velikodostojnik, nije rođen 29. svibnja, već 30. svibnja 1504.

Sljedeći rad u časopisu autora Jurja Lokmera i File Bekavac-Lokmer donosi katalog zbirke stranih rijetkih knjiga 16. stoljeća koje se nalaze u knjižnici Franjevačkog samostana sv. Petra

apostola u Cerniku. U zbirci se uz filozofsko-teološku građu nalazi i niz priručnika za propovijedanje, posebno se ističe građa povijesnog karaktera, a dio je zbirke i građa iz područja medicine i farmacije. Rad *Zbirka stranih rijetkih knjiga 16. stoljeća u knjižnicama Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda: Franjevački samostan sv. Petra Apostola u Cerniku (49-71) svjedočanstvo je višestoljetne duhovne i kulturne tradicije slavonskih franjevaca, Cernika i Hrvatske.*

U prilogu *Papa Urban VIII. i Hrvati – tragom indulgencije hrvatskoj Bratovštini sv. Jurja i Tripuna u Mlecima (1640.) (73-88)* Jurja Balića, Lovorke Čoralić i Maje Matasović ukratko se iznose opći podatci o hrvatskoj Bratovštini sv. Jurja i Tripuna u Mlecima. Rad se fokusira na odnose pape Urbana VIII. (1623.-1644.) s bratovštinom i katoličkom crkvom u Hrvata općenito te se analizira indulgencija koju je papa Urban VIII. podijelio spomenutoj bratovštini i njezin hrvatski prijevod.

Grozdana Franov Živković u svom članku *Život i djelo glagoljaša don Jerolima Kuzmića Šimića (Župa Sutomišica, oko 1726. – 04.12. 1793.) (89-102)* uz prikaz života i njegova rada na kraju članka utvrđuje da je pet propovijedi i oficij imenu Marijinu, čiji je autor do sada bio nepoznat i čiji se fragmenti nalaze u Arhivu HAZU u Zagrebu, pisao upravo taj glagoljaš.

Osmansko Carstvo započelo je u 19. st. s provođenjem raznih reformi te se tako i Osmanska Bosna našla u posebno teškom gospodarsko-političkom razdoblju. Jedna od tih reformi bila i porezna reforma koja se morala provesti i na samo seljaštvo. Potaknuti nesnošljivom poreznom politikom kršćani, ali dijelom i muslimansko seljaštvo, počeli su pružati otpor. Kulminacija započinje Posavskom ili Oraškom bunom 1857./1858. godine. Govoreći o tim događajima, Tado Oršolić u članku *Uloga fra Martina Nedića kod uvođenja porezne trećine 1848. i u Posavskoj (Oraškoj) buni 1857./1858. (103-119)* posebno stavlja naglasak na djelovanje fra Martina Nedića, koji je bio neposredan sudionik tih događaja, a ublažio je teško stanje osobito svojim diplomatskim umijećem i glasom kojim ih je zastupao.

Na osnovi objavljene i neobjavljene literature, periodike i arhivske građe Ana Biočić u svom prilogu *Svećenik, intelektualac i rektor sveučilišta Anton Franki (1844. – 1908.) – disciplinski ili politički proces? (121-138)*, osim prikaza glavnih momenata njegova života, donosi detalje disciplinskog postupka kojem je bio podvrgnut na temelju prijave grkokatoličkog svećenika Mihajla Sergeja Trbojevića.

Zdenko Dundović donosi članak *Prilog poznavanju povijesti župne crkve sv. Katarine u Zemunik u posebno obzirom na njezinu obnovu u 19. stoljeću (139-156)*. U njemu posebno govori o obnovi župne crkve u Zemuniku koja je potpuno izgorjela u velikom požaru 19. kolovoza 1886.

O agresivnoj prozelitističkoj kampanji Srpske pravoslavne crkve nad grkokatolicima u Vojvodini i Bosni bavi se članak Daniela Patafte *Progona bosanskih grkokatolika u Kraljevini SHS / Jugoslaviji na stranicama tadašnjeg Katoličkog lista (157-183)*. O stanju, pritiscima i progonima grkokatolika u Bosni posebno je pisao *Katolički list*, dok druge hrvatske tiskovine toga vremena o tome nisu izvještavale. Katolička crkva smatrana je protivnikom na putu k narodnom jedinstvu te su osobito nastradali nezaštićeni grkokatolici.

U radu *“Naše stanovište u politici” – politički program pristaša Hrvatskog katoličkog pokreta oko Riječkih novina (1912. – 1914.) (185-196)*, Veronika Mila Popić donosi prikaz programa pristaša Hrvatskog katoličkog pokreta i njihov programatski članak “Naše stanovište u politici” objavljeno 1912. godine u *Riječkim Novinama*.

Na temelju dostupnih dokumenata i osobnih razgovora Jure Krišto piše rad *Katolička crkva u ratu u Bosni i Hercegovini 1992. – 1995. (197-227)*, koji je ujedno i posljednji članak ovoga 75. broja. Autor analizira stajališta crkvenih predstavnika u Bosni i Hercegovini, vrhbosanskog

nadbiskupa Vinka Puljića i provincijala Bosne Srebrene Petra Anđelovića, o ponudama unutarnjeg uređenja Bosne i Hercegovine u vrijeme rata od 1992. do 1994. godine.

Slijedi rubrika *Prikazi i recenzije* (229-259) s petnaest prikaza povijesne literature. Daniel Patafta u rubrici *Kronika* piše o znanstvenom skupu koji je održan na Trsatu 11. rujna 2014. povodom 500. obljetnice osnutka Franjevačke provincije Bosne Hrvatske (261-262). Na samom kraju ovoga broj Marijan Biškup priredio je *Primljene publikacije* (263-267).

Drugi broj 39. godišta započinje člankom na engleskom jeziku autora Vjekoslava Jukića pod naslovom *Sacral connection between Continental Croatia and the West: evidence of the Romanesque figural sculpture* (1-9). Članak se bavi mogućim uzorima sakralne plastike na prostoru kontinentalne Hrvatske u vremenu 11. i 12. stoljeća.

O najstarijem hagiografskom kodeksu zagrebačke Metropolitane piše Lucija Krešić u prilogu pod naslovom *Metropolitanski Pasioni MR 164 i bazilika Sant' Apollinare Nuovo u Raveni: sadržajna analiza i Heinzerova metoda selekcije svetačkog imena* (11-25). Na temelju analize *Pasionala MR 164* autorica dovodi kodeks u direktnu vezu s bazilikom Sant' Apollinare Nuovo u Raveni kao mogućem mjestu nastanka i uporabe kodeksa.

Rad Marka Jerkovića koji je naslovljen *Imenovanje papinog kapelana Timoteja zagrebačkim biskupom 1263. godine: studija o odnosima srednjovjekovnih središta moći* (27-48) govori o okolnostima Timotejeva stjecanja biskupske časti u okvirima širih trendova dominantnih u odnosima papinske kurije, kralja i Zagrebačkog kaptola tijekom 13. stoljeća.

Juraj Lokmer i Fila Bekavac Lokmer donose novi popis rijetkih knjiga 16. stoljeća uz komentare u svom prilogu *Zbirke stranih rijetkih knjiga 16. stoljeća u knjižnicama Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda: franjevački samostan u Virovitici* (49-67). Tu nalazimo pastoralne priručnike, građu povijesnog karaktera, djela Erazma Roterdamskog, kao i jedno izdanje latinsko-njemačkog i njemačko-latinskoga rječnika. Tu su i kapitalna djela iz patristike, s područja medicine i matematike.

U članku *Sv. Petar u Šumi u ranom vijeku* (17.-19. stoljeća) (69-82) autor Slaven Bertoša iznosi kako je naselje dobilo ime po samostanu kojeg su u 12. stoljeću osnovali benediktinci, no kasnije ga preuzimaju pavlini. U novom vijeku pavlini su preuredili samostan, a sadašnja crkva i samostanske zgrade okupljene oko klaustura nastaju koncem 17. stoljeća i u 18. stoljeću. Matične knjige građa Pule dobro prikazuju slučajeve doseljenika iz Sv. Petra u Šumi i njegove okolice, te nedvojbeno pridonose boljem poznavanju prošlosti središnje Istre.

O prisutnosti i djelovanju vojnih kapelana zavičajem s istočnojadranske obale u mletačkim pješačkim i konjaničkim postrojbama u 18. stoljeću, o njihovom broju, vremenskoj učestalosti spominjanja pišu Lovorka Čoralić i Filip Novosel u svome radu pod naslovom *Vojni kapelani zavičajem s istočnog Jadrana u mletačkim kopnenim postrojbama u 18. stoljeću* (83-99).

Slijedi članak *Javne počasti i djela fra Luja Spagnolettija, nadbiskupa dubrovačkog 1792. – 1799.* (101-128) autora Relje Seferovića. Fra Lujo Spagnoletti izabran je u dubrovačkom Senatu i kasnije potvrđen u Rimu. Nadali su se da je on taj koji će naći izlaz iz tegobne svakodnevice države i Crkve. Nažalost, njegova je uloga ostala samo u protokolarnim okvirima, pri čemu je morao podržati i zahtjev Senata za ukidanjem benediktinske opatije na Lokrumu.

Autorica Ana Biočić je u radu *Saborski rad katoličkih svećenika u drugoj polovici 19. stoljeća – primjer Stjepana Vukovića (1813. – 1871.)* (129-152) na temelju neobjavljene i objavljene arhivske građe, periodike i stručne literature prikazala je biografske podatke o katoličkom svećeniku i saborskom zastupniku Stjepanu Vukoviću. Osim biografskih podataka, autorica je dala uvid u područja njegovih interesa te pokazala njegovu političku dosljednost.

O isusovačkim pučkim misijama, teškoćama koje su na terenu susretali, prijemu misija kod svećeništva i pučanstva Zadarske nadbiskupije te kojim su konkretnim duhovnim plodovima urodile među vjernicima piše Zdenko Dundović u svome radu pod nazivom *Pučke misije isusovačkih misionara u Zadarskoj nadbiskupiji u drugoj polovici 19. stoljeća* (153-169).

U prilogu *Jugoslavenska narodna armija i vjerske zajednice – prilog istraživanju* (171-198) Davora Marijana čitamo o odnosu Jugoslavenske narodne armije (JNA) i vjerskih zajednica. Svećenici, odnosno učenici i studenti vjerskih škola, od trenutka dolaska u postrojbe JNA tretirani su kao stvarna opasnost za njezin sustav.

Nakon deset priloga slijedi posljednja rubrika ovog 76. broja, a to je *Prikazi i recenzije*. U toj rubrici nalazimo četrnaest prikaza i recenzija stručne povijesne literature.

Dominik Štefulić

***Scrinia Slavonica. Godišnjak Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest*, sv. 15, Slavonski Brod 2015., 427 str.**

Petnaesti po redu broj znanstvenog časopisa *Scrinia Slavonica* Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest, izdan je u rujnu prošle godine. Godišnjak na 427 stranica i dalje je pod uredništvom ravnatelja Podružnice, Stanka Andrića.

Josip Parat autor je prvog članka pod naslovom *Izvori i pregledi antičkih literarnih izvora za povijest južne Panonije* (9-27). U članku se prikazuje stanje istraživanja literarnih izvora te kronološki pregled izvora od helenističkog razdoblja do Konstantina Porfirogeneta te Matije Petra Katančića i Ivana Kukuljevića Sakcinskog. Rad donosi i detaljan popis hrvatskih i mađarskih autora i istraživača koji su se bavili prikupljanjem izvora i istraživanjima vezanima za povijest južne Panonije. Zaključak kojeg autor u svom radu donosi je da uporaba literarnih vrela i dalje ima veliku važnost u humanističkim disciplinama, a da je digitalizacija omogućila nove načine proučavanja pisanih izvora.

Siniša Đuričić, donosi nam rad pod nazivom *Princ Eugen Savojski u velikom bečkom ratu do oslobođenja Beograda (1683 – 1688.)* (35-55). Autor u radu opisuje ratni put princa Eugena Savojskog od njegovog stupanja u službu kod Hasburgovaca pa do oslobođenja Beograda. Članak se sastoji od poglavlja *Izvori i literatura, Uvod, Bitka kod Kahlenberga, Parkanj, Ostrogon i prva opsada Budima, Bitka kod Ostrogona i osvajanje Budima, Bitka kod Haršanja, Opsada Beograda i Zaključak*. Autor u članku zaključuje i kako Eugen Savojski u ratu s Osmanlijama nije zbog svoje mladosti imao presudnu ulogu koja mu je obično pridavana te da se kao zapovjednik i vojnik oblikovao tek pod mentorstvom Ludwiga Badenskog.

Sljedeći je članak Jasmine Najcer Sabljak *Tragom kolekcije kneza Livija Odescalchija – od Rima do Iloka i Zagreba* (57-89). Autorica se u tekstu bavi podrijetlom kneza Livija Odescalchija, njegovim srijemskim posjedima te obitelji, knezom kao istaknutom osobom rimske aristokracije te donosi detaljan popis njegove kolekcionarske zbirke umjetničkih djela (od kojih su neka popraćene i fotografijama). Govori koja su djela sačuvana u kneževskoj zbirci u Iloku i Zagrebu, a iz rada se doznaje da se dvije slike Livija Odescalchija nalaze i u galeriji Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Članak Lovorke Čoralić i Maje Katušić *Vojnici iz Ugarske u mletačkim prekomorskim kopnenim postrojbama u 18. stoljeću* (89-113) prikazuje djelovanje vojnika zavičajem iz Ugarske u mletačkim kopnenim snagama, a rad se zasniva na obradi gradiva iz Državnog arhiva u Veneciji